
Kronika

Prihodnje leto se zbero Pen-klubovci v Rimu, najbrže spet brez nas, potem menda v Berlinu.

•

Francoski poet in član slovstvenega društva «Cercle littéraire international» Paul Valéry, ki je tako duhovito nagovoril letošnje pen-klubovske zborovalce, se je rodil v Cettei 30. oktobra l. 1871. Šolal se je ob plodnih literarnih naukih pesnika Mallarméja in kmalu zaslovel kot najboljši njegov učenec (Album starih stihov, 1890—1900). Svoje drobne, blesteče izcizelirane in globoko miselne verzje je priobčeval skraja v bojevitih revijah: *La Conque*, *Centaure*, *La Syrinx*, *L'Ermitage*, *La Wallonie*, *La Coupe*, *La Chimère* itd. ... Nato se je za skoro dvajset let odrekel publiciranju in se z veliko vnemo in s polnim pridom lotil študija matematiških disciplin. Šele leta 1917. se je zopet pojavil s poemo «Mlada Parka», ki opeva boje in razkolja duše «entre ses doutes profonds et riches et la clarté nette de l'intelligence». Po vojni je še obelodanil značilna in na moč osvajajoča dela, ki razodevajo globokega duha in brezhibnega oblikovalca: *Mornariško pokopališče* (1920), *Ode* (*La Pythie*, *Aurore*, *Palme*, 1920), *Kača in Charmes ou Poèmes* (1922. v založbi *Nouvelle Revue Française*). Preteklo leto je izdal duhovite dvogovore *Eupalinos* ali *Arhitekt*, letos pa znamenita sodobna razglabljanja: *Variétés*. Paul Valéry, ki velja za enega prvih sodobnih francoskih poetov, je znatno vplival na svoje sodobnike in ohranil v marsikateri novejši struji baudelaireovsko izklesanost verzov, notranjo ritmično razgibanost in podobarsko in duhovno bogastvo. V tem oziru sta poleg pesmi najbolj delovali njegovi izcerpni knjigi: *Introduction à la Méthode de Léonard de Vinci* in *Soirée avec M. Teste*.

Pavel Karlin.

Pierre Louys (1870—1925).

Poleg «*Quo vadisa*» je početkom našega stoletja na Francoskem doživela največji uspeh Louysova «*Afrodita*» (100.000 izvodov), ki je bolj nego Francova «*Thaïs*» ali Flaubertova «*Salammbô*» ali «*Roman de la Momie*» pospešila preporod zgodovinskega romana. To je zgodba aleksandrijske hotnice *Chryside*, ki zahteva od ljubimca kiparja *Demetrija* tri najdražje stvari rodnege mesta. Umetnik ji pridobi po zločinskih potih te dragulje, da bi se z njimi odičila pred očmi vsega ljudstva, ki pozdravlja v krasni kurtizani učlovečenje ljubavne in lepotne božice *Afrodite*. Sijajna povest otožnega izida se končuje s slavonspevom na uničenje, z nekakšno variacijo svetopisemskega «prah si in v prah se povrneš», samo da ta tema poganu Louysu vzbuja razkošne sanjarije, kjer bi krščan videl povod za mračna razmišljanja.

Vrhu tega je Louys od mrtvih obudil fantastični roman s «*Prigodbami kralja Pavzola*» (1901). Vrli vladar je imel 366 žen — ena za prestopno leto — a beg njegove hčere ga dvigne na potovanje, na katerem ga njegov oproda večkrat imenitno opehari. Osnovna ideja (neomejena oblast ženske in zapreke, ki so jih stoletja nakopičile proti svobodnemu razvoju posameznikove sreče) je ovita s tolikšno dobrodušnostjo in s tako rahlimi smehljaji, da je treba za popolno doumetje tenkoumne analize.

Novi Boccaccio pa je nekoč zablodil v Seviljo ter nam predstavil v opolzli knjigi «*La Femme et le Pantin*» (Ženska in možicelj) junakinjo *Conchito Perezovo*. Preračunljiva španka drži na vrviči moža, ki jo spočetka pretepa, slednjič pa klečeplazi za njo. Poltena tragedija je dostojen podaljšek romanov kot *Mériméejeva* «*Carmen*» ali *Prévostova* «*Manon Lescaut*». Rezkejšo sliko pohotnosti boš težko kje našel.

Kronika

Svetovni sloves imajo Louysove »Bilitine pesmi«, ta »najpreprostejši in najbolj zapleteni, največnejši in najbolj žgoči cvetnik naslade, kar jih premore naš jezik«, trdi H. Dérieux (*Mercure de F.*, 1. VII. 1925). Ta lirični roman je tako uspel posnetek starogrških avtorjev, da se je učen helenist zahvalil piscu za poklonjeni izvod, češ, da je že sam poprej čital nekaj Bilitinih spevov. Njegova ritmična proza je čarobna himna moderne nasladnosti. Vsebuje tri skupine, ki se ujemajo s posameznimi dobami heterinega bitja in žitja. Arheološke reminiscence se skladno ubirajo z osebnimi najdbami.

Knjižica antične ljubezni je posvečena dekletom bodoče družbe. Današnje mladenke jo radečitajo, ne da bi pospeševale prihod napovedane družbe. Louys namreč ima zadnjih osemnajst stoletij za barbarske, licemerske in grde čase, zato si pobožno želi, da bi se človeštvo vrnilo k prvotni lepoti. Pri tem pa pozablja — pravi omenjeni Dérieux — da krščanstvo ni bilo vselej protivno človeškim potrebam. V dobah svoje najjačje živnosti, med vso renesanco in tja do zore 18. veka, je Cerkev kazala široko popustljivost napram zadevam mesenosti. Šele s pojemanjem životne moči se javlja v katoličanstvu volja, da bi se človek omejil zgolj na svoje duhovne sestavine, šele tedaj nastopa stremljenje po jalovem asketizmu, ki po Louysovem izrazu dobiva svoje geslo iz Zeneve, Calvinovega mesta. — Bolj teoretičen, potakem še bolj ambiciozen je uvod k »Afroditi«. Tu n. pr. trdi, da je ljubezen samo toliko vredna, kolikor je zgolj fiziološka. Vendar ako pomislim na Louysovo življenje, po večini samotarsko in posvečeno umetnosti in vedi, se mi zdi, da bi avtor mogel reči o sebi kakor Otokar Brezina:

Víc nežli v životě jen v myšlenkách jsem hřešil.

Zato se mi vidijo gola ideologija take izjave: »Podoba je, kakor bi veleum narodov nič manj kakor posameznikov tičal v tem, da so počutni in polteni. Vsa mesta, ki so vladala svetu: Babilon, Aleksandrija, Atene, Rim, Benetke, Pariz, so bila po splošnem zakonu toliko bolj razuzdana, kolikor so bila mogočnejša, kakor da bi bila njih razbrzdanost potrebna njih sijaju«.

Na srečo je v Louysu snoval velik umetnik, vesten pesnik. Že v ranih letih je zlagal dovršene stihe, zbrane v snopiču »Astarté«. Enakovredni so njegovi prevodi iz grščine kakor tudi številne daljše ali krajše novele, n. pr. »Škrlatni mož«, Povest o grškem soharju Parrhasiju, ki je trpinčil človeka, da bi mu izvabil prometejsko rjojenje, »Nova naslada« o ljubki iznajdbi strastnega kardilca, »Biblioteka« in »Oknice« (Persienne), tragični sliki otroka, ki nenadno razodene vso silo, vso bridkost življenja i. dr.

Neocenljivo je Louysovo »govorjeno« delovanje. Kakor France, Mallarmé, Heredia, Barrès, je načitani, globoko izobraženi psiholog izčiščenega okusa vplival s svojimi pomenki na celo vrsto slovstvenikov. Imel je velikansko knjižnico, kjer je delal venomer, kadeč iztočne svaljčice in pijoč domači porto ali igrajoč tu pa tam na harmonij, oziroma klavir. Ako odštejemo mladostno potovanje po Španski, po Afriki, Siriji in šest izletov v Bayreuth radi Wagnerjeve glasbe, je noč in dan tičal med skladanicami knjig in čital s povečalom. V. Hugoja je znal na pamet, zagotavlja F. Gregh (*Figaro*, litt. 13. VII. 1925). Živel je dalje nego povprečni človek, kajti od treh noči je prespal samo eno. Višek je dosegel v aprilu 1921, ko je od 24 noči prečul 22! Zadnja leta je poznal eno samo strast: razumevati. Odtod toliko listanja po knjigah. Odtod toliko še nenatisnjenih študij. Louys je razen tega najboljše proniknil v laži in priznanja

Kronika

tvorcev poetov. «Njegove poslednje razprave so najbolj vneto analiza tega brezumnega čudeža, ki se mu pravi umetniški čin. Pri tem svojem drznem postopanju je potegnil na dan nekaj biserov, morda baročnih, a nad vse svetlih in nevenljivih» (J. Cassou, *Nouv. Revue Française*, 1. 7. 25.). Med zadnjimi deli se odlikuje «Poetika» (1916), mnogo neobjavljenih pesmi in zapiskov ter roman «Psyché».

A. D.

Giovanni Papini je samouk, Florentinec, ki se je rodil 9. januarja 1881. Iz kratkih dat, ki jih poroča o sebi v antologiji laškega pesništva med leti 1900. in 1920., «Poeti d'oggi», posnemam, da mož veliko piše in izdaja, skoro ga ni količkaj imenitnega svetovnega lista doma in v inostranstvu, da ne bi dopisoval vanj. Ustanovil je in sourejeval celo vrsto izvrstnih italijanskih revij in časnikov, n. pr.: «Leonardo», «Anima» (z voditeljem sedanje opozicije proti Mussoliniju Amendolo), «Voce» in «Lacerba» (s pesnikom Sofficijem). Leta 1907. se je oženil in prebiva ponajveč v dolini zgornje Tibere. Njegova s preveliko produkcijo zvezana površnost je kriva, da ne pomeni toliko, kakor bi lahko. Kajti mož ima drugače mnogo temperamenta, ki ne pozna srednje mere, duhovit in vznosit slog ter preobilico idej, kakor so lastne le velikim duhomom. Njegovo najboljšo delo «Storia di Cristo» mu je l. 1922. prineslo celó Noblovo nagrado. Zelo ga kvari tudi pogosto presedlavanje iz tabora v tabor. Pri nas je bil nedavno tega znan kot futurist, menda pa je ni literature in filozofske struje zadnjih dveh desetletij, od Nietzschejeve gor, ki bi ji ne bil pripadal. Sedaj je katolik, pa tiste prav fanatične, strankarske vrste. Sodim to po knjigi «Dizionario dell'omo salvatico». Njegova najbolj znana dela so poleg imenovanih — da omenim le nekatera, ki so doživela po tri in več izdaj: «Il crepuscolo dei filosofi», «Memorie d'Iddio», «24 cervelli» — iz te knjige je preveden esej o Waltu Whitmanu — «Buffonate», «Stroncature», «L'uomo Carducci», med ostalimi «Cento pagine di poesia» in «L'esperienza futurista». «Storia di Cristo» se prevaja v vse jezike; čul sem, da se pripravlja tudi slovenski prevod.

Kocjan.

Tiskovna pomota. V 5. številu je v povesti *Suženje demona* na str. 309 med prvo in drugo vrsto zgoraj pomotoma izpadel tale odstavek:

Ko sem se nekoč v prvih dneh novembra vrnil iz šole, se je gospa s posmenljivim obrazom obrnila name in dela prst na usta. S pogledom je pokazala na obednico in pomežiknila.

Obstal sem. Ona je posluhnila; iz obednice so prihajali pretrgani glasovi. Stopila je k meni. Pošepnila mi je: «Moj mož!» Spačila je obraz v tragično masko in s tem podčrtala, kako ji je to dejstvo neljubo.

Glosa.

(Po Vidmarjevi metodi.)

Bedak, če hočeš biti pri nas modrijan,
brž reci modrecu, da je bedak —
in da nam boš vseh kritikov prvak,
šušmarja hvali, mojstra klevetaj!

Fran Albrecht.

 Urednikov «imprimatur» dne 25. avgusta 1925.
